

Të kuptuarit e gjuhës angleze si lingua franca dhe përfshirja e saj në formimin e politikave arsimore gjuhësore në Evropë

Qatip Arifi*

Abstrakt

Ky material do të trajton një temë që prej kohësh ka qenë relevante në qarqet shkencore. Është fjala për kuptimin apo nocionin e gjuhës angleze si Lingua Franca (ALF) dhe rolin e saj në formimin e politikave arsimore të gjuhës në Evropë, e që është krijimi i një individualizmi plurilingual dhe një mjedisi shumëgjuhësh që karakterizohet me tolerancë dhe respekt për të ndryshmen. Pjesa e parë merret me përhapjen e gjuhës angleze në nivel global si rezultat i globalizimit, zhvillimit të teknologjive të informacionit dhe nevojës për mësim dhe avancim gjatë gjithë jetës. Ky koncept flet për politikën e gjuhës arsimore të Evropës, ku dominimi i anglishtes është i pranishëm. Qëllimi i punës është të prezantojë, në bazë të një sondazhi të burimeve përkatëse, anglishtën si Lingua Franca në formimin e politikave arsimore gjuhësore në Evropë. Disa autorë besojnë se njohuritë e ALF mundësojnë lëvizjen më të madhe të qytetarëve të Evropës dhe pjesëmarrjen në të gjitha sferat publike, dhe se ALF mund të shërbejë për të promovuar gjuhë dhe kultura tjera. Megjithatë, në Këshillin e Evropës mendohet se ka shumë dominim gjuhësor. Gjuha angleze mund të rrezikojë dëshirën e politikave të gjuhës evropiane për të krijuar një shoqëri shumëgjuhësore, ku të gjitha gjuhët janë të barabarta dhe të vlefshme në mënyrë të barabartë.

Fjalë kyç: *Gjuhë angleze, lingua franca, politikë arsimore e gjuhës, diversitet.*

---

* Prof. Asst. Dr. Qatip Arifi, Fakulteti i Gjuhës Angleze, Kolegji AAB. E-mail: qatip.arifi@aab-edu.net

Hyrje

Dëshira për përparim, shkëmbim njohurish, njohje me popujt dhe kulturat e ndryshme, shkuarjet jashtë vendit për arsimim të mëtejshëm ose puna imponojnë nevojën për të njohur të paktën një gjuhë të huaj. Nevoja për të gjetur një mjet global të komunikimit për përmirësimin e mëtejshëm ose arritja e një qëllimi, si dhe paraqitja e Internetit që ka lidhë njerëzit në botë, çoi në faktin se për herë të parë në histori, një gjuhë e vetme - anglishtja - u shfaq si zhargon global i sinqertë, i përdorur nga njerëzit anembanë globit për të komunikuar dhe për të bërë përparim në një shkallë personale apo globale. Shpërndarja e madhe e anglishtes, apo një numër në rritje i folësve të kesaj gjuhe, ndikon në krijimin e politikave gjuhësore në Evropë, ku anglishtja dominon si gjuhë e huaj. Epoka e globalizimit karakterizohet, ndër të tjera me rritjen e gjuhës angleze, kështuqë "fillimi i mijëvjeçarit të tretë do të mbahet mend si fillimi i imperializmit gjuhësor dhe kulturorë i gjuhës angleze, i cili është përhapur me shpejtësi nëpër të gjithë botën, dhe hyn në të gjitha sferat, si në hapësirën e punës ashtu edhe në atë të jetesës së çdo banori individual të planetit tonë. Ky imperializëm linguistik bart me vete pyetje dhe probleme të ndryshme që duhet të zgjidhen brenda kuadrit të politikës arsimore. Dhe imponon nevojën për ndryshime në fushën e organizimit të mesimdhënies, si anglishtja si gjuhë jo-amtare ashtu edhe gjuhë të tjera të huaja.

Gjuha angleze si Lingua Franca

Termi *Lingua Franca* origjinën e ka nga shprehja *lisan-al-farang* nga arabishtja¹⁶⁷ dhe nënkupton gjuhën ndërmjetësuese që e kanë përdorur folësit arabë në komunikimin me udhëtarët nga Evropa Perëndimore dhe më vonë kuptimin e saj e ka zgjeruar dhe e kanë shënuar si gjuhë e tregtisë. Apo bëhet fjalë për një gjuhë që është adoptuar si një gjuhë e përbashkët midis folësve me gjuhët e tyre amtare të ndryshme. Anglishtja si *Lingua Franca* (ALF) mund të përkufizohet si "një gjuhë e përdorur si mjet komunikimi mes pjesëtarëve të grupeve gjuhësore të ndryshme e që gjuha e të cilëve nuk është gjuha e parë". Është për të theksuar faktin se për herë të parë në histori një gjuhë përdoret globalisht, dhe struktura dhe përmbajtja e saj ndikohen në të njëjtën kohë edhe nga folësit burimorë edhe ata të cilëve kjo është një gjuhë tjetër. Gjuhëtari i famshëm David Crystal¹⁶⁸ në shumë nga artikujt e tij merret me këtë fenomen, apo me anglishtën si një gjuhë planetare dhe si folësit e kësaj gjuhe ndikojnë në ndryshimin e saj. Ai kritikon përdorimin e metaforës së "kalit të trojës", të cilën disa autorë e përdorin, që i referohet përhapjes së gjuhës angleze dhe imponimit të kulturës së saj në mbarë botën. Crystal thotë se tre të katërtat e fjalorit anglez janë fjalë të huazuara që kanë hyrë në anglisht për më shumë se një mijë vjet nga njëqind e njëzet gjuhë të ndryshme. Nëse i përmbahemi metaforës së përmendur, atëherë ka një numër të madh (njëqind e njëzet) "kuaj trojanë" brenda anglishtes. Gjithashtu, ky autor shpjegon se lidhja midis kulturës dhe gjuhës është komplekse, duke theksuar se ne duhet të jemi gjithmonë të kujdesshëm në lidhje me rreziqet potenciale të

---

¹⁶⁷ House, Julian, "English as a lingua franca: A threat to multilingualism", *Journal of Sociolinguistics*. 2003, 7 (4), (557).

¹⁶⁸ David Crystal, *English as a Global Language*, Second edition, Cambridge University Press, New York: 2003.

"imperializmit gjuhësor", por edhe nuk duhet të ekzagjerohet. Ai nuk pajtohet me pretendimet e autorëve të caktuar që përmes mësimit të anglishtes, gjithmonë imponohen edhe vlerat kulturore dhe sociale të anglosaksonishtes.

Anglishtja në realitet mund të shërbejë si një ndërmjetës në mësimin e kulturave të tjera, në zhvillimin e tolerancës dhe krijimin e vetëdijes për diversitetin kulturor. Crystal ¹⁶⁹ në artikullin e tij "The future of English as a World Language" (E ardhmja e gjuhës angleze si gjuhë botërore) bën një paralele midis anglishtes dhe latinishtes, duke theksuar ngjashmëritë dhe dallimet e këtyre dy gjuhëve, dominimi i të cilëve ndodh në periudha të ndryshme. Përhapja e gjuhës latine rezultoi me copëzimin, krijimin e gjuhëve të reja që ende jetojnë për shkak të zhdukjes së saj. Kur gjuha shtrihet, ndryshon kultura, flora dhe fauna që në pjesë të ndryshme të botës janë të ndryshme, kështu që imponohet nevoja për zgjerimin e fjalorit të gjuhës angleze, folësit e rinj e ndryshojnë atë dhe e përshtatin me mjedisin dhe nevojat e tyre. Bumfrit ¹⁷⁰ thotë se shpërndarja e madhe e anglishtes ka çuar në faktin se kjo gjuhë nuk i përket vetëm folësve amë ose e kanë si gjuhë të parë. "Gjuha është në pronësi të të gjithë atyre që e përdorin atë, dhe kjo nënkuptohet edhe fuqinë për të rregulluar dhe ndryshuar atë."¹⁷¹ Megjithatë, edhe pse elementet e fragmentimit njihen në zgjerimin e anglishtes, Crystal dyshon se anglishtja do të përjetojë të njëjtin fat si latinishtja, apo që në të ardhmen të formohet familja e gjuhëve angleze në llogari të anglishtes standarde. Ai shpjegon se në mesjetë ishte e lehtë për t'u izoluar nga pjesa tjetër e botës, dhe sot, me ekzistencën e internetit, është pothuajse e pamundur dhe se kjo lidhje e njerëzve mundëson mbajtjen e gjuhës angleze

---

⁴ David Crystal, *Language Death*, Cambridge University Press, 2002.

⁵ Christopher Bumfrit, *English for International Communication*, Oxford: New York Pergamon, First ed. C 2001.

⁶ Barbara Seidlhofer, *Understanding English as Lingua Franca*, Oxford University Press: 2011.

Të kuptuarit e gjuhës angleze si lingua franca dhe përfshirja e saj në formimin e politikave arsimore gjuhësore në Evropë

si një gjuhë globale. Crystal¹⁷² thekson se, përveç që interneti mundëson gjuhën angleze të jetë si një lingua franca, ajo gjithashtu mundëson shumëgjuhësinë. Nëpërmjet shembujve të gjuhës japoneze, afrikano-jugore, amerikane dhe britanike, ky autor ilustron pohimin se jo vetëm dimensionin gjuhësor është i mjaftueshëm, por është e nevojshme edhe njohja e kulturave të ndryshme së folësve. Ai thekson se shfaqja e internetit dhe zhvillimi i teknologjive të informacionit kanë bërë të mundshëm që e gjitha gjuhët e botës të gjejnë shpejt dhe lehtë vendin e tyre në internet dhe ta përdorin atë për promovim dhe zgjerim. Promovimi i gjuhëve dhe kulturave të pakicave përmes internetit është i lehtë dhe i arritshëm kudo që ka energji elektrike, kompjutorë dhe internet; dhe përfitimet e ofruara nga interneti mund të përdoren për të forcuar gjuhët me pak folës në krahasim me gjuhët dominuese, kryesisht me anglishtën. Ky autor¹⁷³ duke folur për gjuhët e rrezikuara dhe për atë që është e nevojshme për rigjallërimin e gjuhës, thotë se problemi më i madh është vetëdija e pazhvilluar publike se disa gjuhë janë të kërcënuara me zhdukje dhe se është e nevojshme të miren hapa të caktuar për të parandaluar këtë të ndodhë. Ai ofron një model për zgjidhjen e këtij problemi duke përkrahur katër mënyra për të informuar publikun në lidhje me këtë çështje - përmes *mediave, artit, internetin dhe kurrikulës në shkollë*. Ky paragraf i fundit tregon se politikat e gjuhës arsimore mund të kontribuojnë shumë në fillimin e zgjidhjes së këtij problemi. Është theksuar gjithashtu se përveç zhvillimit të vetëdijes, edhe entuziazmi është i domosdoshëm për të zgjidhur problemin.

---

⁷ David Crystal, *Crossing the Great Divide: Language Endangerment and Public Awareness*, Keynote Speech to the International Expert Meeting on Endangered Languages, UNESCO, Paris, 10 March, 2003.

¹⁷³ Crystal, David, *Crossing the Great Divide: Language Endangerment and Public Awareness*. Keynote Speech to the International Expert Meeting on Endangered Languages, UNESCO, Paris, 10 March, 2003)

Roli i gjuhës angleze në formimin e politikave të gjuhës arsimore në Evropë

Politikat dhe planifikimi i gjuhëve arsimore merren me "zgjedhjen e gjuhëve që do të përdoren si gjuhë arsimit, ose gjuhë të tjera / të huaja / në një sistem arsimor të caktuar". Kur është fjala për Evropën, autori Breidbach¹⁷⁴ merret me çështjen e gjuhës angleze në Evropë, ku shumëgjuhësia përcaktohet si parim dhe qëllim i politikave arsimore. Sipas tij duhet t'i mundësohet çdo individ që të bëhet plurilingual në mënyrë që të përfshihet në jetën sociale dhe politike dhe në formimin e një identiteti evropian, duke ruajtur dhe promovuar shumëllojshmërinë kulturore. Ai pohon se Udhërrëfyeni për Zhvillimin e Politikave Arsimore Gjuhësore në Evropë (The Guide for the Development of Language Education Policies in Europe), thotë se "politika gjuhësore arsimore duhet të promovojë të mësuarit e disa gjuhëve gjatë jetës së çdo individ në mënyrë që evropianët të bëhen qytetarë të karakterizuar nga plurilinguizmi dhe interkultura, të aftë për të bashkëvepruar në të gjitha sferat e jetës". E drejta¹⁷⁵ që çdo individ të përdor, mëson dhe kultivon gjuhën e tij konsiderohet të jetë "ligj kulturor" si një specifikim i së drejtës njerëzore, sepse "mësimi i një gjuhe gjithashtu nënkupton të mësuarit për një kulturë, një mënyrë tjetër për të kategorizuar dhe kualifikuar botën, duke shprehur dhe ndërtuar mendimet dhe emocionet e një individ".¹⁷⁶

Breidbach konsideron se Këshilli i Evropës është i vetëdijshëm se me anë të mësimit të një gjuhe të huaj, i cili

---

¹⁷⁴ Breidbach, Stephan. (2003). *Plurilingualism, democratic citizenship in Europe and the role of English Language Policy Division*, DG IV – Directorate of School, Out-of-School and Higher Education, Council of Europe, Strasbourg

¹⁷⁵ Konferenca mbi Gjuhët, diversiteti, shtetësia: Politikat për plurilinguizmin në Evropë, Strazbur, 13-15, Nentor, 2002.

¹⁷⁶ François Audigier, *Basic Concepts and core competencies for education for democratic citizenship*, Council of Europe, Strasbourg 26 June 2000.

Të kuptuarit e gjuhës angleze si lingua franca dhe përfshirja e saj në formimin e politikave arsimore gjuhësore në Evropë

dominohet nga gjuha angleze si gjuhë e huaj, është vështirë për të promovuar diversitetin gjuhësor. Shkencëtarë paralajmërojnë se nuk është e mjaftueshme për të përpjekur për shumëgjuhësi, por kjo kërkon vullnet politik dhe fuqi ekonomike për të thyer paragjykimet në lidhje me domosdoshmërinë e vlerës absolute të gjuhës angleze si gjuhë e huaj. Megjithatë, disa autorë konsiderojnë se kufizimi i të mësuarit të gjuhës angleze si gjuhë e huaj mund të ketë më shumë dëm sesa dobi, sepse pikërisht "përdorimi kompetent i anglishtes siguron dominimin e folësit në çdo lloj komunikimi në mes folësve të vendeve evropiane.¹⁷⁷ Njohja e anglishtes sot është e krahasueshme me artin e leximit dhe të shkrimit në epokën e industrializimit. Anglishtja si një lingua franca konsiderohet si pjesë e arsimit të përgjithshëm, dhe disa dyshojnë se shumë probleme globale nuk mund të zgjidhen pa njohuri të gjuhës angleze.

House,¹⁷⁸ duke eksploruar gjuhën angleze dhe rolin e saj si Lingua Franca në Evropë, thekson se kjo nuk përbën një kërcënim për gjuhën e parë dhe shumëgjuhësinë, pasi është e nevojshme të bëhet dallimi midis gjuhëve të komunikimit (si sot, për shembull, ALF) dhe gjuhës së identifikimit (gjuha amtare). Në punën e tij, ai përmend një trend të ri të sotëm - futjen e ALF si gjuhë të instruksioneve në fakultete. Si model, paraqet modelin e ALF në arsimin e lartë të Gjermanisë dhe futja e një risie të tillë shpjegohet nga autori si një përpjekje e universiteteve gjermane për të fituar një epitete ndërkombëtare dhe për të tërhequr sa më shumë studentë të huaj, dhe përmes kësaj edhe një infuzion të burimeve financiare sepse studimet paguhen. Doli se kjo praktikë në Gjermani nuk e rrezikoi gjuhën nacionale të atij vendi, por ALF shërbeu si ndërmjetës në

---

¹⁷⁷ Cathie Carmichael, "Conclusions: Language and National Identity in Europe". Në: Barbour, S. & Carmichael, C. (Eds.) *Language and Nationalism in Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2000.

¹⁷⁸ Julian House, "English as a lingua franca: A threat to multilingualism". *Journal of Sociolinguistics*. 2003, 7 (4).

përhapjen e gjuhës dhe kulturës gjermane. Në të vërtetë, sipas politikës së tyre arsimore, ALF përdoret vetëm në fillim dhe shërben si gjuhë ndihmëse (helping language), derisa studentët e huaj nuk e mësojnë gjuhën gjermane. Sipas këtij, ALF është vetëm një gjuhë hibride (gjuhë ndihmëse); Kjo na kujton se Fishman, A. Joshua¹⁷⁹ qysh para njëzet e pesë vjet, ALF-in e quajti një "gjuhë shtesë" që vepron së bashku me gjuhët lokale, dhe jo kundër tyre. House beson se nëse e shikojmë ALF-in në këtë mënyrë, nuk ka frikë se kjo do të rrezikojë gjuhën tonë amtare, por mund të ndërmjetësojë në promovimin dhe zgjerimin e saj.

Neuner¹⁸⁰ gjithashtu merret me konceptin e gjuhës angleze si një gjuhë planetare (Lingua Franca) dhe rolin e saj në politika të ndryshme arsimore, duke u mbështetur në Udhëzuesin për Zhvillimin e Politikave të Arsimit të Gjuhës në Evropë. Ai thekson tre aspekte që kanë kontribuar në popullaritetin dhe motivimin për të mësuar gjuhën angleze anembanë botës: *vlera e tregut* (ja vlen të studiohet), *struktura të thjeshta gramatikore* që mësohen me lehtësi (të paktën në fillim) dhe *statusin e dhënë nga njerëzit* si diçka që ka të bëjë me pasurimin dhe përparimin. Megjithatë, Neuner tërheq vëmendjen për disa aspekte të rëndësishme të mësimin të një gjuhe të huaj, duke theksuar se njeriu duke e mësuar këtë gjuhë zgjeron horizonte dhe fiton nga përvoja, si për botën e jashtme ashtu edhe për botën e tij të brendshme; mësimi i një gjuhe të huaj kontribuon në formimin e qëndrimeve ndaj njerëzve të tjerë dhe kulturës së tyre, gjë që çon drejt hapjes dhe tolerancës, apo paragjykitimit dhe urrejtjes. Ai thekson se politikat arsimore të gjuhës të Evropës bazohen në ruajtjen dhe promovimin e diversitetit.

---

¹⁷⁹ Joshua. A Fishman, "English in the context of international societal bilingualism", *The Spread of English*, Rowley, Massachusetts: Newsbury House, 1997.

¹⁸⁰ Gerhard Neuner, *Policy approaches to English*. Language Policy Division, Council of Europe, Strasbourg: 2002.

Veçoria kryesore e Evropës në tërësi, si dhe e shteteve anëtare individuale të Këshillit Evropian, është se ata janë multikulturor dhe shumë gjuhësore. Objektivi i trefishtë i politikës evropiane të gjuhës, kur është fjala për mësimin e gjuhëve të huaja, do të thotë: *qëllim pragmatik* (mësimi i gjuhëve të huaja për lëvizje më të lehtë të qytetarëve dhe shpërndarje të ideve), *qëllimi ndërkulturorë* (tejkalimi i paragjytimeve dhe zhvillimi i tolerancës midis qytetarëve evropianë) dhe *qëllimi socio-politik* (sigurimi i mbrojtjes dhe mbështetja për trashëgiminë e pasur gjuhësore dhe kulturore për pasurimin reciprok). Bazuar në këtë, autori bën disa përfundime lidhur me parimet e mësimin të gjuhëve të huaja në politikën evropiane të mësimin të gjuhëve: mësimi i një gjuhe të huaj duhet të zhvillojë interes për kulturat e të tjerëve, të zhvilloj qasje të hapur te të tjerët dhe të zhvilloj tolerancë ndaj të ndryshmes, aftësitë pragmatike; mësimi i më shumë gjuhëve të huaja duhet të vendoset si element qendror i arsimit formal; çdo evropian duhet t'i jepet mundësia për të mësuar më shumë se një gjuhë të huaj gjatë shkollimit; t'i ofrohen gjuhë të ndryshme (të folura brenda dhe jashtë Europës); qëllimet, motivimi, intensiteti, metodat dhe kontekstet e mësimin të gjuhëve të ndryshme mund të ndryshojnë, dhe në këtë mënyrë edhe arritjet e ndryshme në gjuhët e ndryshme të të mësuarit janë gjithashtu të ndryshme. Ky autor pastaj thekson se anglishtja kundrejt gjuhëve të tjera ka një rol të dyfishtë në kontekstin evropian. Ka një nevojë të dukshme për një gjuhë që mund të përdoret në komunikimin e përditshëm të evropianëve dhe anglishtja si Lingua Franca e përmbush këtë funksion. Anglishtja gjithashtu zen vendin e parë si një gjuhë e huaj në kurrikula në të gjithë Evropën, me përjashtim të vendeve ku është gjuhë amtare. Ky autor thotë se dominimi i anglishtes mund të rrezikojë konceptin e një politike të gjuhës evropiane të bazuar në diversitetin gjuhësor dhe sugjeron dy mënyra për të zgjidhur këtë problem. Nëse bëhet fjalë për faktin se ka një motivim të fortë për të mësuar gjuhën angleze dhe se mësohet

me lehtësi, atëherë brenda kurrikulës shkollore është e nevojshme të kufizohet koha e mësimit të gjuhës angleze dhe të rezervohet mësimi i gjuhëve të tjera të huaja.

Anglishtja si gjuha e parë e huaj duhet të përdoret si bazë për të mësuar gjuhë të tjera të huaja në bazë të ngjashmërisë. Ai gjithashtu thekson se gjatë mësimit të një gjuhe e huaj, përveç elementeve gjuhësore, gjithashtu mësohet si të mësosh një gjuhë të huaj, e cila mund të zbatohet në të mësuarit e çdo gjuhe tjetër të huaj për tejkalimin më të lehtë dhe më të shpejtë.

Përfundimi

Globalizimi, zhvillimi i teknologjive të informacionit dhe nevoja për arsimim gjatë gjithë jetës kanë kontribuar në rëndësinë e kompetencës gjuhësore si një kualifikim kyç profesional. Edhe pse politikat e edukimit gjuhësor të Evropës aspirojnë për të krijuar një shoqëri shumë gjuhësore të karakterizuar nga toleranca dhe respekti për ndryshueshmëri, zgjedhja e një gjuhe të dytë apo të huaj shpesh ndikohet nga konteksti më i gjerë socio-politik dhe kryesisht brenda arsimimit formal si lëndë të detyrueshme mësohet një gjuhë dominuese i bazuar në pushtetin politik dhe ekonomik. Autori House¹⁸¹ thekson se ALF për shkak të vlerës së tij të madhe komunikuese ka fituar një status të veçantë në BE dhe ka lënë mënjane gjuhët e tjera evropiane. Njohja e ALF-së u mundëson banorëve të botës dhe banorëve të Evropës lëvizshmëri më të madhe dhe njohje me kultura dhe gjuhë të ndryshme.

Udhëzuesi për zhvillimin e politikave të gjuhës arsimore në Evropë kërkon që politikat e gjuhës arsimore të Evropës t'i japin çdo qytetari mundësinë për të mësuar shumë gjuhë, duke e

---

¹⁸¹ Julian House, "English as a lingua franca: A threat to multilingualism", *Journal of Sociolinguistics*. 2003. 7 (4).

Të kuptuarit e gjuhës angleze si lingua franca dhe përfshirja e saj në formimin e politikave arsimore gjuhësore në Evropë

kultivuar gjuhën dhe kulturën e vet, duke respektuar kulturat e evropianëve të tjerë dhe duke përdorur disa gjuhë të tjera evropiane, sidomos anglishten, për integrimin më të mirë dhe pjesëmarrje në sferën publike, në një mjedis shumë gjuhësorë siç është Evropa vë në dukje se politikat e arsimit gjuhësor duhet të jenë të hapur dhe fleksibël dhe duhet të njohin mënyrat më të mira për të caktuar objektivat dhe duke i zbatuar me sukses në praktikë, duke u mbështetur në modele që kanë dhënë rezultate të mira. Gjermania është një shembull i mirë se si të tërheqin studentët e huaj për të studiuar dhe për t'u njohur me një kulturë dhe gjuhë të ndryshme, duke u shërbyer me ALF si gjuhë mësimore në fazën fillestare të studimit. Përveç kësaj ju duhet të jenë të kujdesshëm për shkak të rrezikut të mundshëm të imperializmit gjuhësor, shumë studiues argumentojnë se nuk ka arsye për frikë nga përdorimi i ALF në nivel planetar, sepse gjuhët e pakicave mund të përfitojnë nga njohuritë e ALF-së për promovimin dhe zgjerimin e tyre. Megjithatë, pavarësisht dominimit të gjuhës angleze në botë kjo nuk do të thotë gjithmonë vendosjen e modelit kulturor anglo-sakson, që tregojnë llojet e ndryshme të gjuhës botërore (World Englishes), folësit e të cilit ndikojnë në ndryshimin e saj dhe jepen shembuj për përshtatjen e kulturës së gjuhës angleze me kultura të ndryshme, Këshilli i Evropës dhe disa studiues janë të vetëdijshëm se dominimi aq i madh mund të kërcënojë zhvillimin e shumëgjuhësisë. Ata theksojnë se është i nevojshëm entuziazmi, por edhe vullneti politik dhe burimet financiare në mënyrë që të mësohen më shumë gjuhë të ndryshme të huaja si mënyrë për të larguar paragjykimet në lidhje me mësimin e gjuhës angleze si gjuhë e huaj, ku ajo shihet si gjuhë e mjaftueshëm dhe më e vlefshme se gjuha me më pak folës.

Bibliofgrafia

Audigier, Frank. *Basic Concepts and core competencies for education for democratic citizenship*. DGIV/EDU/CIT. 2000 23. Document CDCC /Delphes (99) 4. Online <http://www.coe.int> (Education).

Breidbach, Stephen. *Plurilingualism, democratic citizenship in Europe and the role of English* 2003 (1-24). Conference on Languages, diversity, citizenship: policies for plurilingualism in Europe, Strasbourg, 13-15 November, 2002. Strasbourg: Council of Europe.

Brumfit, Christopher. (Ed.) *English for International Communication*. Oxford: Pergamon, 1998.

Carmichael, Cathie. *Conclusions: Language and National Identity in Europe*.

Barbour, S. & Carmichael, C. (Eds.) *Language and Nationalism in Europe*. Oxford University Press. Oxford: 2000. (280-289).

Council of Europe. *Guide for the Development of Language Education Policies in Europe*. 2003. From *Linguistic Diversity to Plurilingual Education*. Executive version. www.coe.int/lang (Language Policies).

Crystal, David. "Language: medium, barrier, or Trojan horse?" (Contribution to: *Cultural Diplomacy at the Crossroads: Cultural Relations in Europe and the Wider World*, Wilton House. 26 November, 1997. Retrieved December 12, 2014. from: <http://www.davidcrystal.community.librios.com>

Crystal, David. *English as a Global Language, Second edition*. Cambridge University Press. New York: 2003. Retrieved December 12, 2014. from: <http://www.davidcrystal.community.librios.com>.

Crystal, David. *Languages on the Internet*. Cambridge University Press. Retrieved December 12, 2014. from: <http://www.davidcrystal.community.librios.com>.

Të kuptuarit e gjuhës angleze si lingua franca dhe përfshirja e saj në formimin e politikave arsimore gjuhësore në Evropë

Crystal, David. *Crossing the Great Divide: Language Endangerment and Public Awareness*. (Keynote Speech to the International Expert Meeting on Endangered Languages, UNESCO, Paris, 10 March, 2003). Retrieved December 12, 2014. from: <http://www.davidcrystal.community.librios.com>.

Crystal, David. *Language Death*. Cambridge University Press: 2002.

Fishman, A. Joshua. "English in the context of international societal bilingualism". *The Spread of English*. 1977. (329-336). Rowley, Massachusetts: Newsbury House.

House, Julian. "English as a Lingua Franca: A threat to multilingualism?". *Journal of sociolinguistics*. 2003. 7 (4). (556-578).

Neuner, Gerhard, G. *Policy approaches to English*. Language Policy Division. *Strasbourg*: 2002.